

JURNALIST HUQUQLI, UNING IJODIY UYUSHMASI HAMDA IJTIMOIY-LAVOZIMIY MAQOMI

Oybahor Hamdamova Salohiddinovna

Mudofaa vazirligi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar departamenti Axborot

Annontatsiya:

Ushbu maqolada jurnalistika haqida umumiy ma'lumot aytib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Jurnalistika, stress, xodim, vosita, nuqta.

Jurnalist kim? Bu dunyo miqyosida jurnalistika haqida gap ketganda ko'tariladigan masala, chunki jurnalistda stress holatining paydo bo'lishi shaxtyor bilan politsiyachidan keyin, ammo taksi haydovchisi, yong'in o'chiruvchi, harbiy xizmatchi kabi kasb egalaridan va boshqalardan yuqorida turarkan. Ayniqsa, o'ta yuqori va hayotiga to'g'ridan-to'g'ri xavfsoladigan «olovli nuqta»da bo'lish ommaviy axborot vositalari xodimlari- ning hayotini tahlikaga soladi. Buni aniqlaydigan va e'lon qiladigan «Reportyorlar chegara bilmas» xalqaro tashkilotining ma'lumotlariga qaraganda, har yili yuzdan ortiq jurnalist o'ldirilgan va noma'lum yo'qolar ekan. Bu raqamga kaltaklangan, sog'lig'iga putur yetganlar, terror va tazyiq qilinganlarni ham qo'shish adolatdan bo'ladi. Shuni e'tirof etish kerakki, ba'zi mamlakatlarda jurnalistlarning normal faoliyat ko'rsatishi uchun zarur sharoitlar yaratish yo'lida tashkiliy ishlar amalga oshirila boshlandi. Jumladan, Turkiyada reportyorlarga nisbatan zo'rlik ishlatish sodir bo'layotgani uchun ommaviy tadbirlar vaqtida ommaviy axborot vositalari xodimlarini himoya qilish bo'yicha tuzildi. Jurnalist kasbining o'ziga xosligini e'tiborga olib, uning ijtimoiy-kasbiy maqomini aniq belgilashga zarurat paydo bo'ldi. Buni nafaqat mamlakat ichida, balki xalqaro munosabatlarda ham ish- lab chiqish kerak. Biz mavjud bo'lgan ko'plab ta'rifdan ikkitasiga to'xtalamiz. O'zbekiston Respublikasining «Jurnalistik faoliyatni himoya qilish to'g'risida»gi qonunida «Jurnalist O'zbekiston Respublikasining yoki xorijiy davlatning ommaviy axborot vositalarida xizmat qiladigan yoxud ularda shartnoma asosida ishlaydigan va ma'lum mavzudagi axborotni to'plash, tahlil etish hamda tarqatish bilan shug'ullanuvchi shaxsdir», deb yozilgan.

Demak, bu maqom talablariga turli xil axborot xizmati xodimlari (vazirliklar qoshida tuzilgan matbuot markazi xodimlari, reklamaagentlari, «Tasviriy oyina» xodimlari, matbuot markazlari, kitob nashri- yotlari va matbuot tarqatuvchi va boshqa jam'iyatlar, jam'iyat g'armalar

xodimlari) javob bermaydi, ular jurnalist maqomiga ega bo'la olmay- dilar. Shu o' rinda aytish o' rinliki, ba'zi mamlakatlarda jum alistning reklama-tijorat ishlari bilan shug'ullanmasligi alohida ko'rsatib o' tilgan. Bizda bunday cheklash yo'q. Jurnalistikamizning yanada rivojlanishi uchun, eng avvaio, jurna- listikaga oid qonunlarni yana bir marta chuqur o'rganib chiqish va unga ba'zi to'ldirishlar kiritish maqsadga muvofiq. Ikkinchidan, albatta, qonun ijrosini amalga oshiruvchi va uni nazorat qiluvchi hujjat qabul qilinishi lozim. Uchinchidan, ommaviy axborot vositalari xodimlari o'zbekiston jurnalistlar ijodiy uyushmasining hujjatisiz, ya'ni o'zbekiston jurna-listlar ijodiy uyushmasining a'zosi, degan guvonnomasiz jurnalist maqo- mi huquqlaridan foydalana olmasligi kerak. Ommaviy axborot vositalari xodimlarining maqomi haqida musta- qil qonun ishlab chiqish vaqti keldi. Qonunda ommaviy axborot vositalariga kiritilgan sohalar soni mingga etdi. Kiritilmagan, ammo jurnalistikaga aloqador sohalar ham ancha. Ularda ishlovchilar soni ham ko'p. Shu masalalar o'zbekiston qonunchiligida o'z ifodasini topishi kerak. Ommaviy axborot vositalarida ishlashga qanday jurnalistlar jalb etilishi lozim? Birinchidan, mustahkam g'oyaga, yuksak axloqqa ega bo'lgan jurnalistlar. Bu degani o'z manfaatini jam oat manfaatidan keyinga qo'yish, jamiyat va xalq oldidagi mas'uliyatini to'la anglash, xatti- harakatida qat'iy turish, vijdonli bo'lish, demakdir. Ikkinchidan, ishchanlik q,qbilyati borlar. Bunga aql-zakovafli hamda qobiliyatli bo'lish kiradi. Uchinchidan, nutq madaniyatini egallagan bo'lishi, adabiy tilni chu-qur o'zlashtirgan, to'g'rirog'i, adabiy tilda yozish qobiliyatiga ega bo'Mishi talab etiladi.To'rtinchidan, jurnalist uchun jismoniy, ruhiv sog'lom va bardoshlibo'lish juda zarur. Bundan tashqari, bosh muharrir qaysi jurnalistga qanday topshiriqberishni bilishi, bunda adashmasligi kerak. Ruhiyati dilgir, y a'ni g'amgin jurnafistga qanday topshiriq berish, irodali, ammo tabiati og'ir jurnalistga qanday topshiriq berish kerakligini bilish ham juda muhim. Jurnalistning muvaffaqiyatida ko'pchilik oldida uni maqtash va rag'batlantirishga e'tibcr qaratish katta ahamiyatga ega. Shu o' rinda jurnalistlarning mehnatiga qarab haq to'lashda ham adolat m e'yori buzilmasligi lozim. Davriy matbuotning rahbarlari bir vaqtning o'zida ham yozadigan jurnalist, ham tahririyatga pul topadigan tadbirkor bo'lishlari kerak. Bu bugunning talabiga aylandi. O'zbekiston ju m alistlar ijodiy uyushmasi - gazeta. jurnal, televideniye, radioeshittirish, axborot agentliklari va n&shriyotlarda ishlovchi professional jurnalistlarning ko'ngil'i ijodiy jamoat tashkiloti. Uyushma 1959-yilda tuzilgan. Birinchi ta'sis qurultoyi 1959-yilning 20- 22-aprelida Toshkentda o'tkazilgan. Keyin ju m alistlar uyushmasi tarqatilib, 1996-yil 30-avgustda

0 'zbekiston Ommaviy axborot vositalarini demokratlashtirish va qo'llab quvvatlash ijtimoiy-siyosiy jam g'armasi tashkil etildi. 2004-yilning 26-martida jurnalistlarning ta'sis konferensiyasi bo'lib o'tdi va unda 0 'zbekiston jurnalistlari ijodiy uyushmasi tashkil topdi. Jamg'arma o'z faoliyatini tugatdi. Uning barcha mol-mulki uyushma tasarrufiga o'tkazildi. 0 'zbekiston jurnalistlari ijodiy uyushmasining asosiy vazifasi «Jurnal-larlarning jamiyatda tutgan o'rni va mavqeni ko'tarish, mulkchilik shaklidan qat'iy nazar turli gazeta-jurnallar, tele va radio kanallarda, nashriyotlar va axborot agentliklarida ishlayotgan, shuningdek, erkinijodkorlarning ijtimoiy-iqtisodiy, ijodiy hamda mualliflik huquqlarini. sha'ni va qadr-qimmatini, davlat va jamoat tashkilotJari,.ommaviy axborot vositalarining muassislari va nashrlari oldida huquq va manfaatlarini himoya qilishga ko'maklashishdan iborat», deb belgiiangan. Ommaviy axborot vositalari xodimlarining, shu jumladan, jurna- listlar ijodiy uyushmasining a 'zolarini birlashtirgan jamoat tashkiloti - ommaviy axborot vositalari xodimlari kasaba uyushmasi tuzish maqsadga muvofiq ish bo'lardi.O 'zbekiston jurnalistlari ijodiy Uyushmasi xalqaro jum alistlar uyushmasi (XJ.U) bilan aloqani rivojJantirishi zarur. Markazi Pragada joylashgan bu tashkilot 1946-yilda tashkil topgan bo'lib, u bugungi kunda demokratiya, tinchlik va ijtimoiy rivojlanish bayrog'i ostiga yuzdan ortiq mamlakatning yuz minglab professional jurnalistlarini birlashtirgan uyushmadir. O'zbekiston jumalistlari ijodiy uyushmasi davriy matbuot, jumladan, gazetasiga, hamda televideniye va radioda o 'z kanaliga ega bo'lishi maqsadga muvofiq bo'Mardi. Bu jurnalist kadrlami tayyorlash borasida katta ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Artikova, M. (2015). Los problemas culturales de aprender: La lengua española por los estudiantes uzbekos. In La enseñanza del español en el contexto de las artes y la cultura: actas del XLIX Congreso Internacional de la Asociación Europea de Profesores de Español (AEPE), celebrado en Ávila (España), del 21 al 25 de julio de 2014 (pp. 127-132). Asociación Europea de Profesores de Español (AEPE).
2. Khodjaeva, N. (2019). SEMANTICS OF KINSHIP TERMS AS A FORM OF ADDRESS IN UZBEK TRANSLATIONS OF PREMCHAND. Theoretical & Applied Science, (8), 107-110.
4. KHODJAEVA, N. B. (2021). PREMCHAND'S VARDAN IN UZBEKISTAN: TRANSLATION ISSUES OF SOME CULTURAL SPECIFIC WORDS. THEORETICAL & APPLIED SCIENCE учредители: Теоретическая прикладная наука, (12), 374-377.

3. KHODJAEVA, N. The Development of Indian Literature in Uzbekistan: Historiography of Translation. History of Translation in India, 431. 6. Ходджаева, Н., & Тубаева, Х. (2020). ISSUES ON TRANSLATION OF CHARACTER SPEECH (ON THE EXAMPLE OF KOREAN-UZBEK LITERATURE). МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА, 3(4). 7. Khodjayeva, N. (2021). The issues of stylistics on translation of historical costumes. ASIAN JOURNAL OF MULTIDIMENSIONAL RESEARCH, 10(4), 534-543.

